

**A Brexit és a Covid-19-járvány hatása
és következményei a brit gazdaságra**

The Impact and Implications of Brexit
and the COVID-19 Pandemic on the British Economy

BOCSKOR KITTI

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszeri kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

Baranyi Tamás Péter

Szöveggondozás:

T-Kontakt Kft.

Tördelés:

Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

© Bocskor Kitti, 2021.

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2021.

ISSN 2416-0148

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2021.22>

Összefoglalás: Más országokkal összehasonlítva a Covid-19-járvány kiemelkedően súlyos károkat okozott az Egyesült Királyságban. Az ország gazdasága 2020-ban 9,9 százalékkal, az 1709-es nagy fagy óta a legnagyobb mértékben zsugorodott. Ezen felül annak ellenére, hogy 2020 végén sikerült az Európai Unióval megállapodásra jutniuk a jövőbeli kereskedelmi kapcsolatokról, Nagy-Britannia viszonya fő kereskedelmi partnerével jelentősen megváltozott, és a jelenlegi megállapodás nem oldott meg minden problémát.

A Brexit és a koronavírus két olyan gazdasági sokk, amely egymást tökéletesen kiegészítve a lehető legdurvább hatást fejt ki a gazdaság egészére nézve. A Brexit azoknak az ágazatoknak a többségét érintette és fogja érinteni, amelyek az EU-val folytatott határokon átnyúló kereskedelemre támaszkodnak. Eközben a koronavírus leginkább a nem forgalmazható szolgáltatásokat sújtotta, azokat, amelyek a személyes kapcsolatra támaszkodnak. Ez azt jelenti, hogy kevés szektor úszta meg sértetlenül: a gazdaság 69 százaléka érezte meg a koronavírus és a Brexit közül legalább az egyiket.

Az Egyesült Királyság kormánya különféle intézkedéseket vezetett be – a bértámogatástól az olcsó üzleti hitelekig és adókedvezményekig –, hogy segítse a vállalkozásokat és a háztartásokat a Covid-19 súlyos sokkjának átvészelésében. Mindezeknek, valamint a gyors oltási programnak köszönhetően az egyik első ország lehet, amelynek talpra áll a gazdasága. A gazdasági mechanizmusok 2022–23-ig maradnak érvényben, így a vállalkozások felhasználhatják azokat a Brexit következményeinek enyhítésére is. Ezek az intézkedések azonban csak átmeneti fellelegzést biztosítanak a Brexithoz alkalmazkodó vállalkozások számára, hiszen nem erre, hanem a járvány rövid távú sokkjának kezelésére tervezték azokat, viszont az Egyesült Királyság új kereskedelmi kapcsolata az EU-val nemcsak rövid távú zavarokat okoz, hanem sok vállalkozás költségeit és nemzetközi versenyképességét is véglegesen megváltoztatja.

A gazdasági intézkedések azt mutatják, hogy a kormány tudatában van ennek, és egyidőben próbálja enyhíteni a Brexit hosszú távú negatív hatásait, valamint segíti a vállalkozásokat a pandémiából való kilábalásban. A jelenlegi intézkedésekből arra következtethetünk, hogy a kormány megkísérli a gazdaság szerkezetének átalakítását, hogy a jövőben nagyobb hangsúly legyen a megtermelt javakon a szolgáltatásokkal szemben, amelyek jelenleg az ország gazdasági teljesítményének 80 százalékát adják.

Kulcsszavak: Egyesült Királyság, Covid-19-járvány, Brexit

Abstract: *The economic impact of the Covid-19 pandemic has hit the UK particularly hard in comparison to international counterparts. The economy shrank by a record 9.9 per cent in 2020, meaning that it was the worst year for the British economy since harvests failed after the Great Frost of 1709. Moreover, even though the UK*

and the European Union have managed to reach an agreement on a future trade deal in late 2020, the UK's relationship with its main trading partner have changed substantially, and the current agreement has not solved all problems.

Brexit and coronavirus are two shocks that are almost perfectly designed to affect the entire UK economy. Brexit has and will continue to affect most of those sectors that rely on cross-border trade with the EU. Meanwhile, coronavirus has most affected non-tradeable services – those that rely on face-to-face contact. This means that few sectors escaped untouched: 69 percent of the economy has been affected by at least one of coronavirus and Brexit.

The UK government introduced various measures - ranging from wage subsidies to cheap business loans and deductions - to help businesses and households weather the severe shock of COVID-19 and thanks to them and the rapid vaccination programme it might be one of the first countries to recover from the pandemic. The policies will remain in place until 2022-23 and so could be used by businesses to help them cope with the effects of Brexit too. However, these policies offer only a short respite for businesses adjusting to Brexit, as they are designed to deal with the short-term shock of the pandemic, but the UK's new trading relationship with the EU not only creates some short-term disruption but will also permanently alter many businesses' costs and their international competitiveness.

The economic measures show that the government is conscious of this limit and is trying to alleviate the long-term negative impact of Brexit as well as helping businesses recover from the pandemic. There are signs of attempting restructuring the economy and placing more emphasis in tradable goods instead of the services that currently make out 80 percent of the economic output of the country.

Keywords: UK, Covid-19 pandemic, Brexit

BEVEZETŐ

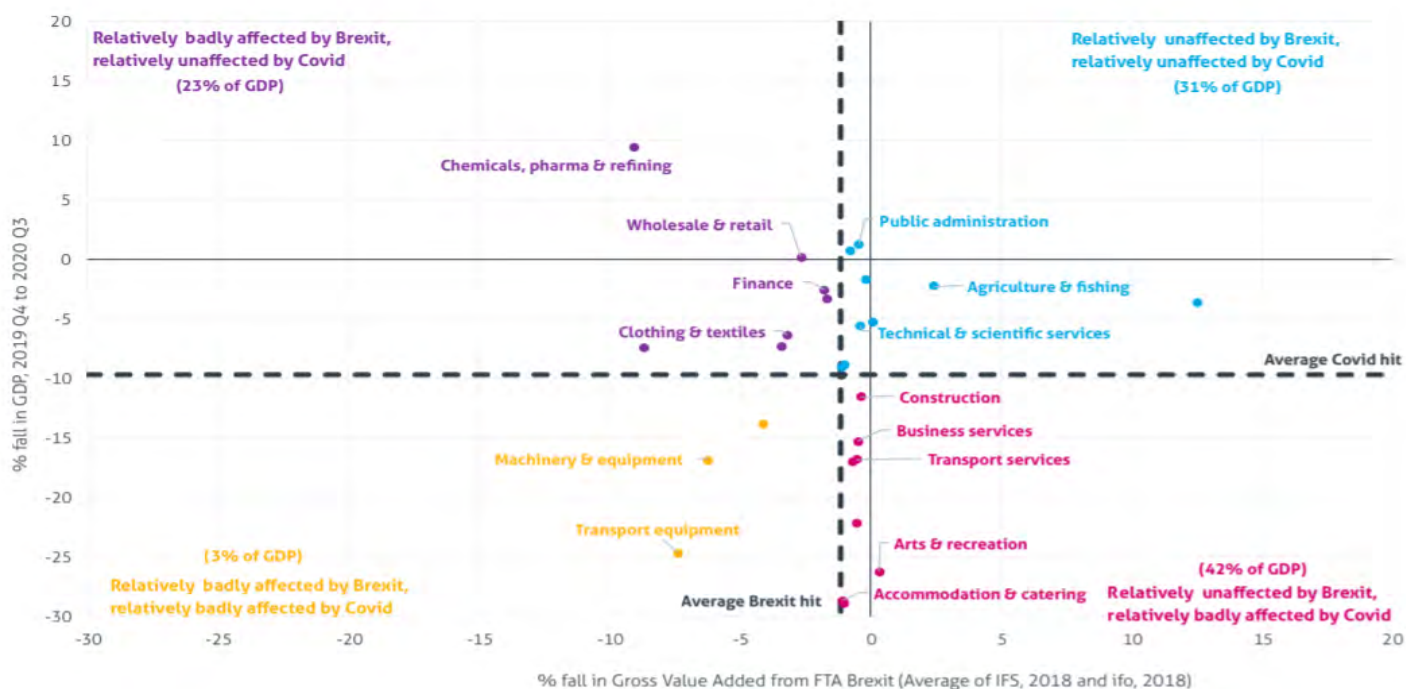
Az Egyesült Királyság gazdasága 2020-ban 9,9 százalékkal, az elmúlt három évszázad során a legnagyobb mértékben zsugorodott – a Bank of England szakértőinek egészen az 1709-es nagy fagyig kellett visszalapozniuk, hogy találjanak egy eseményt, amely ehhez hasonlítható csapást mért a gazdaságára. Az országból egy év alatt szinte [eltűnt az előtte lévő 7 év gazdasági fejlődése](#), visszalökve Nagy-Britanniát a 2013-as szintre. Ezzel a G7-országok közül a legnagyobb visszaesést produkálta, európai összehasonlításban pedig ennél rosszabban csak Spanyolország teljesített (10,8%).

Nagy-Britannia regisztrálta a legtöbb Covid-19-hez köthető halálesetet Európában, és a lakosságárányos halálesetek számában a világon is az elsők között jár. A vírus terjedésével is összefügg, hogy a járvány a brit gazdaságban kiemelkedően nagy

károkat okozott – azonban ennek valódi oka a gazdaság struktúrájában keresendő. A Covid-19 gazdasági hatásait vizsgáló közgazdászok egyetértenek abban, hogy a szolgáltató szektor szenvedte meg leginkább a járványt, pedig ez a szektor a brit hazai össztermék 80 százalékát állítja elő. Az országban a szolgáltató szektor teljesítménye 2020 egészében 8,9 százalékkal, a termelőágazatoké 8,6 százalékkal, az építőiparé 12,5 százalékkal, a mezőgazdaságé 9,4 százalékkal [esett vissza](#).

1. ábra.

[A koronavírus-járvány és a megállapodással történő Brexit hatása a brit gazdaság különböző szektoraira](#)

Azonban a brit gazdasági szereplők számára nemcsak a koronavírus-járvány adta az egyetlen kihívást az elmúlt egy évben, hanem a Brexit átmeneti időszakának lejártja is. Az EU-tagság – három fő hatásmechanizmusa: a kereskedelem, a külföldi beruházás és a pénzügyi szektor révén – lényeges mértékben hozzájárult az Egyesült Királyság gazdasági prosperitásához. A Brexit gazdasági következményeinek előrejelzését, és az azokra való felkészülést pedig többek között megnehezíti a hasonló precedensek hiánya. Ugyan az Egyesült Királyságnak sikerült az utolsó pillanatban megegyeznie a gazdasági kapcsolatokról az Európai Unióval, a megállapodás nem fed le minden kérdést. 2021 elején a kilépés realizálása kétségtelenen sokk volt, ami várhatóan a következő években is jelen lesz még. Jól érzékelteti, mennyire puszkaporos továbbra is a Brexit megállapodás körüli hangulat, hogy 2021 májusában az első kilépést érintő szabályértelmezési

vita odáig fajult, hogy a brit korona függő területei közé tartozó [Jersey](#) szigetét francia halászhajók vették blokádnak alá, így fejezve ki elégedetlenségüket a halászatot érintő megegyezéssel. A brit haditengerészet két hajót küldött a térségbe megfigyelőnek, miután Franciaország az elektromos ellátást szolgáltató mélytengeri kábelek elvágásával fenyegetett.

Ugyanakkor számítások szerint az Egyesült Királyság az elsők között lábalt ki a válságból. A brit kormány számára költségvetési és makrogazdasági előrejelzéseket készítő független elemzőintézet (Office for Budget Responsibility, OBR) előrejelzése azzal számol, hogy a hazai össztermék értéke [2022 közepére](#) – az eddigi várakozásnál félévvel korábban – ismét eléri a koronavírus-járvány előtti szintet. Ez ugyan azt jelenti, hogy közel három évig a gazdaság nem növekedett, mégis figyelemre méltó teljesítmény lesz, ha ténylegesen megvalósul. Hogy következtethessünk a brit gazdaság jövőréje, és megértsük, hogy minek köszönhető a talpra állást övező optimizmus, érdemes megvizsgálni, mely ágazatokat hogyan befolyásolja a Brexit, a koronavírus-járvány, és milyen módon igyekszik a kormány a változásokra reagálni.

A COVID-19-JÁRVÁNY HATÁSA

A járványügyi lezárások és korlátozások a legnagyobb hatást azokra az ágazatokra fejtették ki, amelyek a szemtől szembeni találkozásra épülnek, azaz a vendéglátás, a művészeti és szórakoztatóipar, és a hozzájuk kapcsolódó szolgáltatások. A vendéglátás és a kiskereskedelmi intézmények bezárása mellett olyan tevékenységek is érintettek voltak, amelyek esetében nem volt lehetséges az otthoni munkavégzés, de a munkáltatók és munkavállalók magukra is kötelezőnek érezték a kormányzati kommunikáció „Maradj otthon!” utasítását 2020 tavaszán. Az országok lezárása, és a nemzetközi utazás kvázi ellehetetlenülésének következtében a repülési iparág is jelentős veszteségeket szenvedett. Nem csak maguk a légitársaságok regisztráltak kevesebb utast, a visszaesés érintette az adminisztratív támogató szolgáltatásokat is, mint például az utazási ügynökségek munkáját. Emellett ide tartoznak azok a cégek is, amelyek irodák, irodaházak működtetését látják el, vagy a vendéglátást és szórakoztatóipart szolgálják ki, valamint amelyek munkája szinte szükségtelemmé vált az otthoni munkavégzéssel, az utazási tilalommal és a kulturális programok törlésével.

A brit kormányzat járványügyi korlátozáscsomagja a gazdasági kibocsátás jelentős csökkenéséhez vezetett 2020 év elején. Ugyan az év második felében javulás volt érzékelhető, ez továbbra is elmaradt a járvány előtti szinttől, a járványhelyzet őszi romlásával pedig újra lezárásokra kényszerült az ország, ismét visszaesésbe taszítva a gazdaságot. A vendéglátó és a művészeti ágazatban a harmadik negyedévben erős javulás volt [tapasztalható](#), a gazdasági kibocsátásuk

29 és 26 százalékkal maradt el a járvány előtti állapottól, de a negyedik negyedévben újra esni kezdett. Az Insitute for Government (IfG) [kutatása](#) szerint a harmadik negyedévben az építőipar és a feldolgozóipar is újra növekedésnek indult, ez részben vélhetően a megváltozott, megengedőbb kormányzati kommunikációnak köszönhető, amely a tavaszi lezárás után hangsúlyozta, hogy engedélyezett a munkahelyi munkavégzés azok számára, akik nem tudnak otthonról dolgozni. Az autógyártás és más szállítóeszközök gyártása azonban továbbra is 25 százalékkal maradt el a járványt megelőző szinthez képest.

A legtöbb közgazdász egyetért abban, hogy a koronavírus tartósan helyrehozhatatlan veszteséget okoz a gazdasági kibocsátás mértékében. Azonban strukturális, hosszú távú változásokkal a szakértők többsége nem számol, a járványt egy viszonylagosan rövid távú sokkhatásként értékeli, amiből a gazdaságnak talpra kell állnia, hogy elérje a járvány előtti szintet. Ugyanakkor az IfG adatai szerint 2020 harmadik negyedévének teljesítménye – amikor az ország a lehetőségekhez mérten „nyitva” volt – még így is 10 százalékkal maradt el 2019 negyedik negyedévéhez képest. Ez persze nem jelenti ugyanazt a nyitottságot, ami a koronavírus előtt létezett, de mindenképp figyelemreméltó különbség, amely arra utal, hogy mégiscsak várható valamilyen hosszú távú hatás. A vásárlói preferenciák és a viselkedés változása is jelentős hatással bír a gazdaságra. Az elmúlt egy évben végbement folyamatok egy része meglévő trendek erősödése, ilyen például az online vásárlás felé fordulás. A leginkább várható változás azonban a munkavégzést érinti – számíthatunk rá, hogy több lesz az otthoni, távoli munkavégzés, és kevesebb az üzleti utazás. Az elmúlt időszakban minden cég felmérhette, melyek azok a tevékenységek, amelyekhez ténylegesen szükséges a személyes jelenlét, akár az irodában, akár egy üzleti úton, és a munkavégzés mely része végezhető el megfelelő minőségben online találkozókkal és távoli munkavégzéssel. Ez például a repülés és az adminisztratív szolgáltatáshoz kapcsolódó vállalatok számára hosszú távú következményekkel járhat. Szintén csökkenhet a kereslet a városközpontokban található kávézók, vendéglők és boltok iránt. Ugyanakkor egyik esetben sem jelenti, hogy ezek a visszaesések az ország egész gazdaságára nézve csökkenést okoznának, hiszen más területen várhatóan növekedést regisztrálnak majd – a virtuális interakciókat támogató platformok iránt nőhet a kereslet, ahogy a megbízható, gyors internetkapcsolat is felértékelődhet, és a városközpont helyett a lakókerületek közelében nőhet az igény a boltok és vendéglátóipari egységek iránt. Szintén elképzelhető, hogy az otthoni munkavégzés lehetőségével még több ember vonható be a munkaerő piacra. Mivel ilyen mértékű távmunkára a múltban még nem volt példa, érdemes lesz folyamatosan figyelni ennek alakulását, az esetleges negatív gazdasági hatások kezelése és a pozitív tendenciák támogatása érdekében.

A BREXIT HATÁSA

Míg a koronavírus-járvány elsősorban egy hirtelen, jelentős, de rövid távú hatást fejt ki a gazdaságra, addig az Egyesült Királyság kilépése az Európai Unióból nem csak rövid távú sokkhatás a gazdaság számára, a cégeknek hosszú távon is szembe kell nézniük a nemzetközi kereskedelem módosult költségével és a versenyképességük változásával. Számolni kell azzal is, hogy akár csak rövid távú versenyképesség-csökkenés miatt is kiszoríthatják a versenytársak a brit cégeket az európai piacról, ezt a veszteséget pedig csak hosszú távon lehetséges orvosolni.

A Brexit hatása már 2016 óta érzékelhető, a brit gazdaság növekedése a 2015-ös 2,4 százalékról 2019-ben 1,0 százalékra [csökkent](#). Az Institute for Fiscal Studies (IFS), az OECD, a Bank of England és az OBR előrejelzései [hasonlók](#) abban, hogy a kilépést követő 2 éven belül 4-5 százalék közti GDP-veszteséget jósltak megegyezés nélküli kilépés, ún. „hard Brexit” esetén. 15 éves távlatot vizsgálva a brit kormány a legfrissebb, 2019-es jelentésében a gazdasági növekedés 4,9-6,7 százalékos visszaesésével [számolt](#), a bevándorlási politikától függően. A National Institute of Economic and Social Research 2020 novemberi [előrejelzésében](#) a GDP 4 százalékos visszaesésével számolt hosszú távon.

A vállalatok jelentős energiát és pénzt fordítottak 2020-ban a fennmaradásra, hogy megfeleljenek a járványügyi szabályoknak, így kevés idejük és energiájuk maradt az átmeneti állapot végére való felkészülésre, így még rosszabb pénzügyi helyzetben szembesültek a kilépés hirtelen következményeivel. A 2020 december végén nyélbe ütött, az áruforgalmat lefedő megegyezésben a vám- és kvótamentesség kulcsfontosságú kérdés volt, hiszen például megállapodás nélkül bizonyos húsok vagy tejtermékek exportja a [WTO-vámok szerint](#) 40 százalék feletti, a konzervhalak esetében pedig 25 százaléknál magasabb vámokkal zajlott volna. Bár az egyezmény más harmadik országokkal összehasonlítva könnyíti az áruk kereskedelmét, 2021. január 1-től az Egyesült Királyság és az EU két külön piac, különálló szabályozással. A vámellenőrzések pedig az összes Egyesült Királyságból az EU-ba irányuló exportra vonatkoznak, ezeknek az áruknak továbbra is meg kell felelniük az EU szigorú előírásainak, beleértve például az élelmiszer-biztonságot. Az Egyesült Királyságból származó agrár-élelmiszeripari szállítmányoknak például egészségügyi bizonyítványokkal kell rendelkezniük, továbbá a tagállamok állategészségügyi határállomásain egészségügyi és növényegészségügyi ellenőrzésen kell átesniük. Ez jelentősen hosszabb szállítási időt és nagyobb költséget fog okozni az exportáló vállalkozásoknak. Az európai partnerek egy része pedig a lelassult szállítás és a megnövekedett költségek miatt várhatóan más beszállítót fog keresni. Érdemes megjegyezni, hogy a teljes határellenőrzés az importra vonatkozóan a koronavírus-járvány hatásai miatt [csak 2021. július elsejétől lép életbe](#). A brit kormány 2021. áprilisa és júliusa között lépcsőzetesen kezdte bevezetni ezeket a szabályokat, hatásuk a következő hónapokban lesz érzékelhető.

Az áruáramlás az Egyesült Királyság és az Európai Unió között 2021 januárjában meredeken esett. A francia statisztikai adatok [szerint](#) 20 százalékkal csökkent az import Nagy-Britanniából, míg a világ többi részéről nőtt a behozatal. Hasonló mértékű visszaesésről számoltak be a [német](#) és [olasz](#) statisztikai hivatalok is. A brit adatok szerint a 2021 januárjában a kontinensre irányuló export 41,4 százalékkal maradt el az egy évvel korábbi szinttől, azonban David Frost, uniós kapcsolatokért felelős miniszter a decemberi készletfelhalmozást, valamint a járványt [tette felelőssé ezért](#). Az Office for National Statistics (ONS) adatai [szerint](#) 2021. január végén valóban javult a kereskedelem mértéke. Az Unióba irányuló áruexport februárban [3,7 milliárd fonttal](#) nőtt a januári rekord 5,7 milliárd fontos esés után, de így is 12 százalékkal maradt el 2019 februárjához képest. Az ONS adatai szerint az emelkedés a vegyipari és az autó- és közlekedéssipari termékeknek volt köszönhető. A francia adatokban észrevehető 2020 utolsó hónapjaiban a készletfelhalmozás jele, amiből szakértők arra következtetnek, hogy a legtöbben a kivárási stratégiájával készültek az átmeneti időszak végére. A 2020 decemberében megjelent brit Covid-19-variáns miatti brit-francia határzár hatása is átgyűrűzhetett decemberről januárra. Ugyanakkor elképzelhető, hogy a februári 12 százalékos visszaesés az egy évvel korábbihoz képest már annak mértékét jelzi, hány európai cég keresett korábbi brit partnere helyett újat.

Az OECD és az LSE [egyvetértének](#) abban, hogy a Brexit által leginkább érintett területek közé tartozik a gépjárművek és szállítóeszközök, a vegyipari, a gumi és műanyag termékek, valamint a textíliák gyártása, ugyanis ezek az iparágak erősen támaszkodnak az uniós kereskedelemre és az évtizedek alatt kialakított ellátóláncokra. Emellett a munkaerő szabad áramlásának megszűnése nehézséget jelent majd azon szektorok számára – vendéglátás, szolgáltatás, szociális és egészségügyi ellátás, mezőgazdaság –, amelyek eddig az olcsó EU-s bevándorlókra épültek. Ugyan a veszteségeket idővel a gyorsabb vízumrendszer, valamint a beszerzések és információáramlás reformjai egyensúlyozhatják, a rövid és középtávú visszaesés elkerülhetetlen.

Fontos kihívást jelent, hogy a 2020. decemberi megállapodás javarészt az áruforgalomra korlátozódik, a brit gazdaság jelentős részét viszont a szolgáltatási szektor teszi ki, amelynek legnagyobb piaca az Európai Unió. A legfontosabb brit szolgáltatási ágazat, a londoni pénzügyi piac például eleve nem része a mostani paktumnak, Brüsszel a továbbiakban egyoldalúan dönt majd arról, mennyire enged be a brit cégeket a pénzügyi szektorba. A szolgáltató szektor esetében az OECD 2–7 százalékos veszteséget jósol középtávon, függően az adott szolgáltatástól. Ezek ugyan egyenként nézve kis számnak tűnnek, ugyanakkor a különböző szolgáltatások nemcsak az összes gazdasági kibocsátás, de a foglalkoztatás 80 százalékaért is felelnek. Az LSE kutatása szerint a pénzügyi szolgáltató szektoron, és a kommunikációs szektoron már az elmúlt években is észrevehető volt a Brexit hatása. Londonban a pénzügyi szektor 2018-ban 1,4 százalékos növekedést ért el, 2019-ben pedig nullához közelített. Az üzleti beruházások száma

2016–2019 között 11 százalékkal csökkent. A nemzetközi cégek pedig a korábbiánál nagyobb hangsúlyt [helyeztek](#) más európai központjaikra. A Barclays ötezer ügyfelét irányította át az ír székhelyű központjába. A Goldman Sachs, JP Morgan, és a Morgan Stanley klienseinek 10 százalékát vitte el a brit fővárosból. A Bank of America összesen ötszáz emberét helyezte át Dublinba vagy Párizsba. A Financial Times felmérése [szerint](#) a brit pénzügyi szektor ugyan eddig relatíve mérsékelt veszteségekkel átvészelte a 2016 óta tartó bizonytalanságot, ami nagyrészt annak köszönhető, hogy eddig nem volt versenyképes uniós kihívója. Ugyanakkor ez hosszabb távon változhat: a londoni cégek uniós hozzáférése mellett a brit pénzügyi szektor jövője nagyban függ attól is, hogy az Európai Unió képes lesz-e egy integráltabb bankpiacot létrehozni, utóbbi sikere esetén pedig egyre nagyobb lesz az uniós tagállamokban lévő pénzügyi központok (Frankfurt, Párizs, Amszterdam, Dublin) vonzereje. Érdeemes lesz majd figyelemmel kísérni, hogy a brit kormány megpróbál-e beavatkozni a pénzügyi szektor kivonulásába, és akár megakadályozni, akár államközi vagy más megegyezésekkel irányítani azt.

A KETTŐ EGYÜTT

A legtöbb esetben elmondható, hogy azokat az ágazatokat, amelyeket a koronavírus-járvány erősen érintett, a Brexit kevésbé viselte meg. A Brexit kihívást jelent azoknak a szektoroknak, amelyek az EU-val való kereskedelemre épülnek, míg a koronavírus-járvány a nem kereskedelemre bocsátható szolgáltatásokra hatott leginkább. A két krízis eltérő szektorális kihatása hozzájárult ahhoz, hogy a gazdaság lehető legnagyobb hányada valamilyen nehézséggel szembesüljön az elmúlt egy évben. Ugyan kevés olyan ágazat van, amelyre mindkettő jelentős hatást fejtett ki – csupán 3 százalék – abból is kevés van, amelyiket legalább az egyik ne sújtotta volna; az IfG kalkulációi [szerint](#) a teljes brit gazdaság 69 százaléka érintett valamilyen szinten.

A duplán érintett 3 százalékba tartozik például a bezárásokat megszenvedő vendéglátás, vagy a járvány alatti kulcsfontosságú terület: a szociális és egészségügyi ellátás, ezek várhatóan jelentősen megérik majd az uniós bevándorlók számának visszaesését is, ugyanis eddig aránytalanul nagy mértékben támaszkodtak az EU-ból érkező olcsó munkaerőre és az Egyesült Királyságban tanuló uniós diákokra. A gépjárműipar is mindkét krízist megérezte, a Society of Motor Manufacturers [megjegyezte](#), 2020 áprilisában a II. világháború óta nem látott mélységbe zuhant a gyártás (99,7 százalékos esés), az újautó-piac pedig 43 százalékos visszaesést mutatott 2020 első negyedében. Az autópiacon azóta sem teljesít jobban, 2021-ben az elmúlt ötven év leggyengébb januárját [produkálta](#). A brit autógyártás több mint egymillió embernek nyújt egyre bizonytalanabb megélhetést, 2020-ban legalább tízezer autóipari dolgozó vesztette el a munkáját.

KILÁTÁSOK

Ugyan mind európai, mind világszintű összehasonlításban az Egyesült Királyság azon országok közé tartozik, akik leginkább megszenvedték a koronavírus-járványt, a brit gazdaság ennek ellenére egyelőre elkerülte a kettős mélypontú technikai recessziót, amire legutóbb az 1970-es években volt példa, mivel a hazai össztermék 2020. negyedik negyedében 1 százalékkal nőtt az előző negyedévhez képest, ami vélhetőleg a Brexit miatti árufelhalmozásnak köszönhető. A brit statisztikai hivatal legfrissebb becslése [szerint](#) havi összevetésben a hazai össztermék értéke februárban 0,4 százalékkal emelkedett a januári 2,2 százalékos visszaesés után. A brit GDP-érték ugyanakkor februárban is még 7,8 százalékkal alacsonyabb volt, mint tavaly februárban, a koronavírus-járvány megfékezésére 2020 márciusától bevezetett első korlátozási intézkedéscsomag előtti utolsó teljes hónapban.

Hála a brit oltási kampány gyors ütemének, Nagy-Britanniában várhatóan hamarabb alakul ki tömeges immunitás, mint a legtöbb más országban. A lendületes oltási kampány lehetővé tette, hogy a kormány részletes nyitási tervet dolgozzon ki, tervezhetőséget és kiszámíthatóságot nyújtva az elmúlt egy év bizonytalanságával szemben. Az Oxford Economics előrejelzésében kiemelte, hogy a 2021 áprilisától megvalósuló nyitás adhatja a legnagyobb löketet a brit GDP növekedésének. Ezt támasztja alá, hogy az Egyesült Királyságban eszközölt napi fonttranzakciók legnagyobb klíringszolgáltatójának (Clearing House Automated Payment System, CHAPS) friss kimutatása szerint áprilisban 10 százalékkal magasabb volt a hitel- és bankkártyákkal végrehajtott fizetések értéke, mint márciusban. Az Oxford Economics adatai alapján az idei második negyedévben a GDP-növekedés elérheti az 5–5,5 százalékot, az egész évben pedig a brit hazai össztermék 7,2 százalékkal növekedhet. Az OBR kevésbé optimista előrejelzése [szerint](#) a brit gazdaság idén 4 százalékkal, jövőre évtizedek óta nem látott 7,3 százalékkal fog növekedni. A pozitív kilátások ellenére az OBR jelenlegi számításai [szerint](#) a koronavírus-válságból eredő veszteségek miatt a brit hazai össztermék értéke még öt év múlva is három százalékkal alacsonyabb lesz annál a szintnél, mint amit a járvány nélkül addigra el lehetett volna érni. Kiemelten fontos tehát a kormány stratégiája a gazdaság helyreállítására, figyelembe vegye, hogy olyan strukturális átalakítást kell kezelniük, illetve ösztönözniük, amely hosszú távon ellenállóbbá teszi a brit gazdaságot a hasonló sokkhatások ellen, és megfelel a Brexit miatt megváltozott körülményeknek is.

A Financial Conduct Authority (FCA) [jelentése](#) szerint a felnőttek fele számára a járvány pénzügyileg nem jelentett változást, és 15 százalék nyilatkozta, hogy jobb anyagi helyzetben van, mint előtte. A Bank of England számításai [szerint](#) a megtakarítások mértéke 2021 júniusára elérheti egy átlagos háztartás éves költségének 20 százalékát, összesen akár 250 milliárd fontot. A lakosság a bizonytalan gazdasági helyzetre reagálva vélhetően visszafogta a tartós fogyasztási cikkekre

szánt költséket, így a közeljövőben realizálódhatnak olyan nagyobb összegű beruházások a háztartásokban, mint például az autó lecserélése, amit sokan 2020-ról halasztottak idénre. Ez a típusú megtakarítás löketet adhat a 2021-es költsékeknek, hozzájárulva a gazdaság talpra állításához. Ugyanakkor a brit felnőtt lakosság csaknem negyede van pénzügyileg kiszolgáltatott helyzetben, azaz nincs elég megtakarítása vagy túl sok a tartozása ahhoz, hogy kezelni tudjon egy olyan negatív élethelyzetet, mint a munkahely elvesztése, a munkaórák csökkenése, vagy a hirtelen megváltozott egészségügyi állapot. Összesen 27,7 millió fő tartozik jelenleg a szociálisan veszélyeztetett kategóriába, 2020. március és október között 3,7 milliós (avagy 15 százalékos) növekedést tapasztaltak ezen a területen.

A munkahelyek megóvása és ezzel a megélhetések biztosítása érdekében vezette be a kormány a járvány elején az ún. furlough (*eltávozás*) rendszert, amely szerint a cégek furlough státuszra helyezett alkalmazottai bérének meghatározott hányadát (jelenleg 80 százalék) a kormány fizeti. 2021 márciusában Rishi Sunak pénzügyminiszter a válságkezelésre létrehozott gazdasági csomag bejelentésekor leszögezte, a furlough rendszere 2021 szeptemberéig megmarad, ezzel igyekezve minél több munkahelyet megmenteni. [2020 decemberében](#) a munkaképes lakosság 13,8 százaléka volt furlough státuszon, 6,4 százalék vett igénybe ehhez hasonló, az egyéni vállalkozók számára elérhető támogatást, a hivatalos munkanélküliség pedig 5,1 százalékon állt. A gazdaság nyitásával és a támogató intézkedések lassú kivezetésével az OBR úgy számol, hogy a munkanélküliség 6,5 százalékon csúcsosodhat 2021-ben, azonban a furlough meghosszabbítása segítheti, hogy már egy nyitott gazdasággal és több munkalehetőséggel találkozzanak azok, akik a támogatás megszűnése után elvesztik az állásukat. A furlough rendszer ugyan rengeteg pénzbe kerül, ám sokak megélhetését fogja megmenteni.

A koronavírus-válság hatásainak enyhítésére előirányzott idei és jövő évi kormányzati intézkedések a jelenlegi számítások [alapján](#) 407 milliárd font költségvetési kiadással járnak. A brit közfinanszírozási rendszer már a most lejáró pénzügyi évben rekordösszegű, 355 milliárd font hitelpiaci forrásbevonásra kényszerült. Ez az éves brit GDP 17 százaléka, és ilyen mértékű államháztartási hiánynak a második világháború óta nem volt példa. A költségvetés hitelpiaci forrásigénye ugyanakkor 2022–2023-ban 4,5 százalékra, 2023–2024-ben 3,5 százalékra, az utána következő két pénzügyi évben 2,9, illetve 2,8 százalékra csökken majd, a pénzügyminiszter bejelentésében közzétett adatok szerint. A csökkenés egyik oka, hogy a járványra adott gazdasági mechanizmusok 2022–23-ban kivezetésre kerülnek. A megemelkedett kiadások egy részét Sunak az adózás változtatásával kívánja finanszírozni hosszú távon. A személyi jövedelemadót érintő sávok rendszerben 2022–2026 között befagyasztásra kerülnek a sávok, ami azt jelenti, hogy a fizetések emelkedésével egyre többen fognak felsőbb kategóriába kerülni. Emellett a kormány a társasági adót 19 százalékról 25 százalékra emeli az évi 250 000 fontnál nagyobb profitot regisztráló cégek esetében. Ugyan ez csak a

vállalatok kb. 10 százalékát érinti, példátlan lépés a mindig is alacsony társasági adó mellett érvelő konzervatív kormány részéről. Sokatmondó, hogy ezt az adóformát 1974-ben emelték utoljára.

Az emelkedő adóterhek mellett több ösztönző mechanizmust vezetnek be a gazdaság fellendítésének érdekében, ideértve a leginkább érintett szektorok számára biztosított áfa-kedvezményt, a szabadkikötők létrehozását, a kedvező rövid távú hiteleket és egyszeri pénzügyi segílyt. A legtöbb figyelmet az ún. szuperdedukció kapta, amely lehetővé teszi, hogy a vállalatok csökkentsék az adóköteles nyereséget a beruházási projektek költségeinek 130 százalékával. A felső határ a nyereség 25 százaléka, ugyanakkor a legérdekesebb kikötés, hogy mindez üzemeket, gépeket és eszközöket érintő beruházásokra használható fel, pedig az ország gazdaságának legnagyobb részét a szolgáltatási szektor teszi ki. Arra következtethetünk, hogy mivel a Brexit miatt várható a szolgáltatási szektor visszaesése, a brit kormány a gazdaság átstrukturálásával a jövőben a megtermelt javakra helyezi a hangsúlyt, csökkentve a szolgáltatások túlzott befolyását az teljes gazdasági teljesítményre. Ahogy fentebb is említettük, 2021 januárjához képest a februári exporttevékenységet elsősorban az európi piacon eddig erős brit vegyipar és az autó- és közlekedési ipar termékei húzták fel, érdemes lenne tehát növelni ezek versenyképességét.

A koronavírus-járvány és a Brexit külön-külön is nagy kihívás egy ország számára, a kettő együttes kezelése különleges kreativitást kíván. A különböző gazdasági intézkedések eddig nagyrészt sikeresen befagyasztották a gazdaság egy évvel ezelőtti állapotát annak érdekében, hogy a járvány után a korábbihoz legközelebbi állapotból indulhasson újra minden. Ugyanakkor a különböző rövid távú intézkedések a Brexit miatt veszteséges cégek számára is segítséget kínáltak, holott nem erre lettek létrehozva. Ezzel részben csak elhalasztódik a Brexit miatti veszteség realizálása, másrészt viszont elkerülhető a kettő együttes pusztító hatása. A brit kormány pedig láthatóan törekszik arra, hogy mire ezek a rövid távú mechanizmusok kifutnak 2022–23-ban, a gazdaság átstrukturálásával és a Global Britain stratégia keretében létrejött új kereskedelmi megegyezésekkel megfelelő lehetőségeket nyújtsanak a cégek számára, hogy ellensúlyozzák az kilépéssel okozott veszteségeket. Addigra remélhetőleg a kilépési megállapodás körüli értelmezési problémák nagy része is megoldódik.